

Pavlaína Kubíková

2021

Morfologické srovnání nosorožce tuponosého a n. Cottonova

Posudek oponenta bakalářské práce

Bakalářská práce P. Kubíkové rozvíjí výzkumné téma velkých zvířat „v lidské péči“, na naší katedře bytující už mnoho let. Bílí nosorožci k sobě připoutali pozornost dvěma synchronními událostmi, totiž povýšením na dva druhy a vyměněním jednoho z nich. Neboli téma je velmi zajímavé. Otázka zní, zda k němu lze za dnešní situace něco dodat – dostupný materiál je malý, nedostatečný a lepší už nebude, navíc podstata taxonomické situace bílých nosorožců je taková, že hromadění morfometrických dat stěží pomůže.

Zásadní problém s taxonomií bílých nosorožců je fakt, že jde o formy alopatrické, kde většinu druhových konceptů prostě nelze aplikovat vůbec. Nejde tedy o rozpory „ve filozofické úrovni (tj. preferencí Biologického konceptu druhu),“ jak praví autorka: odvolávat se u alopatrických populací na BSP není filozofie, ale podvod. Pak nezbyvá než aplikovat PSC, jenže jeho diagnostická verze nemůže fungovat tam, kde nejsou dost velké a reprezentativní vzorky obou populací – tady vysoce hodnotím explicitní zvážení vlivu nejen pohlaví, ale i věku a individuálního osudu (příroda x „lidská péče“) na rozměry studovaného jedince, jenomže tím se osekává vzorek tak, že skoro nic nezůstane. Pomohou molekulární údaje, ale pomohou málo: u populací vzdálených tisíce kilometrů a oddělených před statisíci let není žádným překvapením, že hybridizace neprobíhá. Zde mám dotazy: **Jak to vlastně vzniklo – je současné rozšíření důsledkem vikariantního rozpadu původního velkého areálu nebo disperzního výsadku na sever či na jih? A co bylo v průběhu posledního půlmilionu let v Tanzanii tak hrozného, že tam bílí nosorožci nežili? (nebo žili? a odkdy nežijí?) A co znamená rozmezí v datování speciace – je to jenom nejistota, kdy k divergenci došlo (ale speciace je stále míněna jako bodová), anebo to je rozmezí, v němž docházelo k divergenci různých kusů genomu (tedy speciace trvající půl milionu let)?**

Jak patrně, mám námitky především k celkovému pojetí úkolu, s nímž se studentka měla nějak vyrovnat. Poměrně hodně času a úsilí jsem věnoval přemýšlení, jak by mohl vypadat nějaký budoucí výzkum, který by mohl použít nasbírané rozměry několika málo severních nosorožců, nadto z velké části ze zoo, a popravdě řečeno mě nic nenapadlo. Trochu komickým aspektem práce je, že studentka si to zjevně uvědomuje, takže sice počítá a komentuje výsledky, ale zároveň se neustále omlouvá, že to rozhodně nic neznamená při tak malém vzorku (např. „... nezřetelný sexuální dimorfismus ve váze nosorožců Cottonův je nejspíše artefakt malého vzorkování“). No právě. Poněkud méně autorka reflektuje, že i pro rozdíly behaviorální („tzv. „chraptění“ bylo zaznamenáno pouze u nosorožce Cottonova, u samců a vždy při krmení“) platí totéž. Popis chování jediného známého hybridu je zajímavý, ale zase – co s tím? Že by to byl věrohodný důkaz hybridní reprodukční bariéry, autorka správně netvrdí (znám lidi, kteří se chovají ještě divněji a hybridního původu podle všeho nejsou) – takže: co s tím?

Nicméně chápu, že u velkých zvířat platí i jiná pravidla než jenom ta racionální (Příběh lvice Elsy a podobně). Zaměření na mikro-úroveň je nejlépe patrné v kapitole 4.5. Chov v zoo, která se čte

úplně jako děj Cimrmanovy operety Proso (ovšem se složitými flashbaky a flashforwardy jako z Němého Bobše): „V roce 1977 byla do Zoo Dvůr Králové přivezena samice jménem Twink, zde byla přejmenována na Nasímu. Tato samice porodila téhož roku hybridní mládě Nasi a Zoo Dvůr Králové byla neprávem označena za Zoo, která kříží druhy. Ovšem situace se vysvětlila tak, že Nasíma přišla z Anglie již gravidní. V roce 1982 došlo k úhynu samice Núrí, která zemřela na šok poté, co uklouzla na ledovce a došlo ke zlomení kloubního pouzdra. V roce 1983 došlo k narození mládě samičky Nabiré, matkou byla Nasíma, jejíž to bylo již třetí mládě a otcem Súdán. V roce 1986 byl přivezen starý samec Ben. V roce 1991 Nasíma potratila samičku, jejíž otcem byl Súdán, a rok poté uhynula na šok. V roce 2010 byl do ZOO přivezen samec nosorožce Cottonova Natal, který se v roce 2011 pářil s Nabiré, která byla nosorožec Cottonův. V tomto roce také uhynula samice Nesári, v roce 2015 samice Nabiré. V roce 1989 byli samec Saút a dvě samice Nola a Nádí do Zoo v San Diegu. Saút se poté v roce 1998 vrátil do ZOO Dvůr Králové, kde se stal otcem Fatu. Samice Nola a Nádí zůstaly v Zoo v San Diegu.“ – (Šílenství Žofíino je tedy jediným tragickým tónem v celém tak rozmarném příběhu.) Důležité je uvědomit si, že v takto rozvrženém příběhu se prostě žádná věda dělat nedá.

Pokud jde o úroveň textu, je poměrně slabá a působí dojmem, že nebyl dostatečně přečten a zkontrolován po stránce věcné (věty typu „nejčastěji se zdržují v párech, které tvoří samice s nejmladším potomkem“ nebo konzistentní užívání slova „váha“ ve smyslu hmotnost) ani jazykové („byla minimum“, „případné slovní komentář“, „v Řečtině“, „výrazně morfologicky odlišné populace jsou geneticky téměř odlišné“, „Vágnerovi transporty“). To nejsou pečlivě vyhledané výjimky, takhle je to napsané celé – těžko naopak najít složitější větu, kde by se něco nevyšinulo z vazby. K tomu dodejme, že tab. 2 je velmi nepřehledná a především neobsahuje u každé kategorie zásadní údaj, totiž N. U grafu 8 mám zase problém najít dvě barvy z legendy, naopak vidím jednu, která v legendě není – mám jít k doktorovi? Naopak nejsou patrné skoro žádné chyby v referencích – nedělal jsem korekturu, ale citační nejednota obvykle praští do očí, tady ne.

Bakalářská práce Pavlínky Kubíkové je jistě přijatelná a obhájitelná, studentka udělala kus práce a to, že se nad její smysluplností zamýšlela průběžně, v každém druhém odstavci, je správné, i když se to na výsledku podepsalo spíš negativně. Co je naopak skutečně problematické, je jazyk, kterým je práce napsána, protože čist ji opravdu není požitkem.